

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПІКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова Приймальної комісії

академік НАМН України професор

 Ю. В. Вороненко

 2018 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ
«ІМУНОЛОГІЯ ТА АЛЕРГОЛОГІЯ»**

14.03.08

Київ
2018

Програма вступного іспиту в аспірантуру за спеціалізацією "Імунологія та алергологія" розроблена співробітниками кафедри клінічної, лабораторної імунології та алергології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.

Склад робочої групи:

1. Літус В. І. доктор медичних наук, завідувач кафедри клінічної, лабораторної імунології та алергології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
2. Кузнецова Л. В. доктор медичних наук, професор кафедри клінічної, лабораторної імунології та алергології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
3. Назар О. В. кандидат медичних наук, доцент кафедри клінічної, лабораторної імунології та алергології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
4. Бондаренко Т. М. кандидат медичних наук, асистент кафедри клінічної, лабораторної імунології та алергології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика

Пояснювальна записка
до програми вступного іспиту в аспірантуру
за спеціалізацією «Імунологія та алергологія»

Хвороби пов'язані з порушенням імунної системи та розвитком алергії належать до найбільш поширених у світі захворювань і мають соціальне значення. Тому підготовка висококваліфікованих спеціалістів (вчених і практиків) з імунології та алергології є дуже актуальною.

Програма вступного іспиту в аспірантуру за спеціалізацією «Імунологія та алергологія» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук та програм післядипломного навчання лікарів з імунології та алергології.

Програма передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетенцій, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань з цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в медицині, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Список рекомендованої літератури включає найважливіші наукові доробки як вітчизняних авторів, так і закордонних, з теоретичних і практичних питань імунології та алергології.

Для визначення рівня знань пошукувачів передбачений теоретичний іспит такі види контролю.

Програма
вступного іспиту до аспірантури за спеціалізацією 14.03.08
«Імунологія та алергологія»

Коди курсу і розділу	Назва курсу, розділу
01	Структура та функції імунної системи. Принципи оцінки та шляхи імунокорекції
01.01.	Визначення та види імунітету. Центральні і периферичні органи імунної системи.
01.02.	Фактори природженого імунітету: клітинні (моноцитарно - макрофагальна система, кілерні та гранулоцитарні клітини), гуморальні (система комплементу, цитокіни та ін.).
01.03.	Антигени та їх характеристики.
01.04.	Специфічний імунітет, його особливості, етапи формування та кооперація імунокомпетентних клітин, які беруть участь у формуванні імунної відповіді
01.05.	Популяції (Т- і В-лімфоцити) та субпопуляції (Т-хелпери 1 і 2 типу, Т- регуляторні, Т-ЦТЛ) лімфоцитів, етапи їх дозрівання та диференціації, їх функція.
01.06.	Імуноглобуліни, структура, функції. Тимусзалежний і тимуснезалежний механізм синтезу антитіл. Будова та властивості циркулюючих імунних комплексів.
01.07	Головний комплекс гістосумісності: будова, властивості, функція. Регуляція імунітету.
01.08	Механізми імунного захисту при бактеріальних та вірусних інфекціях. Роль імунної системи в протигрибковому імунітеті та захисті від гельмінтів. Значення стану імунної системи в розвитку опортуністичних та протозойних інфекцій.
02	Імунологічний статус. Імунологічні методи досліджень
02.01.	Особливості імунологічного анамнезу. Клінічні методи оцінки імунної системи.
02.02.	Інструментальні методи оцінки імунної системи. Лабораторні методи оцінки імунної системи: гуморальні природжені фактори захисту; оцінка клітинного імунітету; комплексна оцінка місцевого імунітету. Можливості і обмеження імунологічних методів у клініці.
02.03.	Комплексний підхід до оцінки імунного статусу людини. Особливості імунологічного діагнозу.
02.04.	Імунограма, інтерпретація результатів.

02.05.	Імунорегуляторні процеси в похилому віці. Імунні теорії старіння. Імунопатологія у осіб похилого віку. Вікові особливості розвитку запальних реакцій.
02.06	Роль материнського організму в формуванні імунітету дитини. Імунна система плоду, новонародженого і дитини в різні вікові періоди.
03	Імунодефіцитні захворювання та імунозалежна патологія
03.01.	Природжені імунодефіцитні захворювання: визначення, класифікація, механізми розвитку. Клінічні ознаки, імунодіagnostика, тактика лікаря, підходи до лікування: комбіновані, Т - і В – залежні імунодефіцити, обумовлені порушенням фагоцитарної ланки імунітету та дефіцитом білків комплекменту.
03.02.	Набуті імунодефіцитні захворювання: визначення, причини, механізми розвитку, класифікація, діагностика. Роль набутих імунодефіцитних захворювань у патогенезі різних хвороб. Раннє виявлення в організмі вторинної імунологічної недостатності. Синдром швидкої втоми; синдром хронічної втоми.
03.03.	Класифікація імунотропних препаратів, механізм дії, побічні дії. Принципи клінічного застосування імунотропних препаратів, показання та протипоказання до призначення, підбір дози, імунологічний контроль за терапевтичною ефективністю: імуносупресивні препарати; імунокорегуючі препарати; блокатори медіаторів імунних реакцій; протизапальні засоби; замінна терапія; цитокіноterapia, протирецепторні препарати та ін. Основні принципи імунопрофілактики бактеріальних і вірусних інфекцій. Основні види імунореабілітація, її стратегія, тактика та основні принципи.
03.04.	Етіологія, імунопатогенез, діагностика та імуноterapia СНІДу. Імунологічні методи в діагностиці СНІДу. Динаміка імунограми ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. Імунопрофілактика ВІЛ-інфекції.
03.05.	Основні поняття, термінологія (ауто-, ало-, ксено- трансплантат). Передтрансплантаційний моніторинг. Механізми відторгнення алотрансплантату: надгострий, гострий та хронічний. Посттрансплантаційні інфекційні ускладнення, критерії діагностики. Імуносупресивна терапия: механізми дії, принципи призначення, ускладнення. Нові імунологічні методи діагностики і терапії в трансплантології.
03.06.	Імунні взаємовідносини в системах “батько - мати”, “мати - плід”. Імунний статус вагітних. Імунозалежні форми безпліддя в шлюбі. Причини та імунологічні механізми утворення антиспермальних аутоантител у чоловіків і жінок, імунодіagnostика. Імунологічні

	методи лікування. Імунні конфлікти в системі “мати – плід”: діагностика, лікування, профілактика. Імунні аспекти контрацепції.
03.07.	Визначення поняття аутоімунних реакцій, аутоімунної хвороби. Механізми зриву імунологічної толерантності, роль генетичних факторів. Імунодіагностика, імунопатогенез. Роль імунологічних методів дослідження у ранній верифікації діагнозу аутоімунних захворювань. Аутоімунний компонент в імунопатогенезі різних захворювань людини. Сучасні підходи до застосування імунотропних препаратів нового покоління у лікуванні хворих з аутоімунною патологією.
03.08.	Антибластомні та пробластомні механізми взаємодії імунної системи організм “хазяїна” та “пухлини”. Фактори імунологічної резистентності пухлини. Поняття про пухлиноасоційовані антигени. Імуносупресивна дія пухлин. Імунні зміни у онкологічних хворих. Імунодіагностика, в т. ч. диференціальна відповідно до CD- фенотипу пухлинних клітин. Сучасні підходи до імунотерапії хворого з онкологічними захворюваннями.
04.	Алергічні захворювання
04.01.	Сучасні уявлення про алергію та атопію. Атопія як системне захворювання Роль генетичних факторів і навколишнього середовища в імунопатогенезі алергії.
04.02.	Типи та основні стадії імунологічних реакцій.
04.03.	Сучасні аспекти алергологічної діагностики. Скринінгові методи в оцінці алергії. Елімінаційні і провокаційні проби в алергології. Види шкірних проб.
04.04.	Молекулярна (компонентна) алергодіагностика.
04.05.	Принципи лікування алергічних захворювань. Специфічна імунотерапія, показання та протипоказання.
04.06.	Особливості імунопатогенезу бронхіальної астми, полінозу, алергічного риніту, кропив'янки та ін. Алгоритми лікування.
04.07.	Не атопічні захворювання: види, імунопатогенез, імунодіагностика, клінічні прояви та диференціальна діагностика.
04.08.	Медикаментозна алергія: причини, імунопатогенез, клініка, алергодіагностики та профілактика.
04.09.	Клітинно - опосередковані алергічні захворювання (сироваткова хвороба, феномен Артюса, алергічні альвеоліти та ін.): імунопатогенез, клініка, імунодіагностика, імунотерапія.
04.10.	Принципи протиалергійної терапії та імунотропних методів лікування в алергології.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ МОЗ України №127/18 від 02.04.2002 р. «Про організаційні заходи про впровадження технологій діагностики та лікування алергічних захворювань».
2. Наказ МОЗ України № 122 від 09.03.2004 р. «Про подальший розвиток алергології в Україні».
3. Наказ МОЗ України № 24 від 17.01.2005 р. «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Медицина невідкладних станів».
4. Наказ МОЗ України від 03.07.2006 р. № 432. Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Алергологія".
5. Наказ МОЗ України № 441 від 04.07.2006 р. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: «Організація і проведення імунологічного моніторингу за інфекціями, які контролюються засобами специфічної профілактики (дифтерія, правець, кашлюк та кір)».
6. Наказ МОЗ України №676 від 12.10.2006 р. «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ревматологія».
7. Наказ МОЗ України № 99 від 02.03.2007 р. «Про затвердження Гігієнічного нормативу «Перелік промислових алергенів».
8. Наказ МОЗ України від 19.03. 2007 р. № 128 «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Пульмонологія»».
9. Наказ МОЗ України № 626 від 08.10.2007 р. «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворих з імунними захворюваннями».
10. Клінічний протокол надання медичної допомоги хворим на гарячку невідомого походження / наказ Міністерства охорони здоров'я України № 626

від 8.10.2007 р.

11. Спільні накази МОЗ та АМН України від 03.11.2009 р. №798/75 та від 19.02.2009 р. №102, 18 «Уніфікована методика розробки, впровадження та моніторингу дотримання локальних протоколів медичної допомоги» (далі – Уніфікована методика) є продовженням методичних рекомендацій «Уніфікована методика з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на засадах доказової медицини (частина перша та друга)».

12. Наказ МОЗ України № 163 від 24.02.2010 р. «Про управління якістю медичної допомоги».

13. Збірки протоколів надання медичної допомоги при алергічних захворюваннях, затвердженої II з'їздом алергологів України 29.09.2011 р.

14. Наказ МОЗ України від 05.10.2011 р. № 646 "Про затвердження нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров'я України щодо реалізації Закону України "Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві».

15. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги з медикаментозної алергії, включаючи анафілаксію. Затверджено наказом МОЗ України № 916 від 30.12.2015 р.

16. Наказ МОЗ України від 28.09.2012 р. № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України», зареєстровано Міністерством юстиції за № 2001/22313 від 29.11.2012 р.

17. Наказ МОЗ України № 868 від 08.10.2013 р. «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при бронхіальній астмі» / Уніфікований клінічний протокол

первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги. «Бронхіальна астма». – Київ, 2013. - С. 75.

18. Наказ МОЗ України від 11.04.2014 № 263 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ревматоїдному артриті".

19. Наказ МОЗ України від 08.09.2014 № 634 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при саркоїдозі".

20. Наказ МОЗ України від 20.01.2015 № 22 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при загальноваріабельному (первинному) імунодефіциті».

21. Наказ МОЗ України від 19.08.2015 № 529 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хворобі Гоше".

22. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Атопічний дерматит». Затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України 04.07.2016 р. № 670.

23. «Уніфікований протокол надання медичної допомоги дорослим хворим на не госпітальну пневмонію. Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антибактеріальна терапія та профілактика». Прийнято Рішенням Президії Національної академії медичних наук України, протокол № 12/6 від 10.11.2016 р.

24. Вітчизняні протоколи надання медичної допомоги хворим на алергічні захворювання //Астма та алергія. – 2006. – № 1 – 2. – С. 145 - 172.

25. Протоколи надання медичної допомоги хворим на алергічні захворювання. - Київ-Вінниця: Асоціація алергологів України, 2007. - 40 с.

26. Біловол О. М. Клінічна імунологія та алергологія: навчальний посібник медичних ВНЗ IV рівня акредитації та медичних факультетів університетів / за редакцією: член-кореспондента АМНУ, д.м.н., професора

О. М. Біловола, д.м.н., професора П. Г. Кравчуна, д.м.н., професора В. Д. Бабаджана, д.м.н., професора Л. В. Кузнецової) / О. М. Біловола, П. Г. Кравчун, В. Д. Бабаджан, Л. В. Кузнецова [та ін.] - Харків «Гриф», 2011. – 549 с.

27. Бурместер Г. - Р. Наглядная иммунология / 2-е издание, исправленное / перев.с англ.к.х.н. Т. П. Мосоловой /под ред.профессора, д.б.н. Л. В. Козлова / Г. – Р. Бурместер, А. Пецутто с участием Т. Улрихса и А. Айхер. – Москва. – БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. – 320 с.

28. ВИЧ-инфекция и СПИД. Национальное руководство. Краткое издание. Под ред. В.В. Покровского. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 528 с.

29. Вопросы стратегии и тактики профилактики донозологических состояний и заболеваний внутренних органов / Под ред. В. Г. Радченко. - М., 2011. - 397 с.

30. Вороненко Ю. В. Алергологія / Ю. В. Вороненко, Б. М. Пухлик, А. М. Пілецький [та ін.] / підручник під редакцією д.м.н., проф. Л. В. Кузнецової. Рекомендовано Міністерством освіти та науки України. – Київ, 2008. – 365 с.

31. Дранник Г. Н. Европейская декларация по иммунотерапии / Г. Н. Дранник, И. П. Кайдашев, Б. М. Пухлик, В. В. Чопьяк //Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – 2011. – № 6 – 7. – С. 5 – 13.

32. Избранные лекции по ревматологии / под ред. В.В.Бадюкина. – М.: Литерра, 2012. – 768 с.

33. Клінічна імунологія та алергологія для практичних лікарів: підручник /І.Я. Господарський, Ю.В. Федоров, Я.Є. Бойко [та ін.]: За ред. В.В. Чопьяк. – Львів: ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2016. – 822 с.

34. Клінічна та лабораторна імунологія. Національний підручник / за загальною редакцією д.м.н. Л. В. Кузнецової, д.м.н. В. Д. Бабаджана, д.м.н. В. М. Фролова. – Рекомендовано Міністерством освіти та науки України. – Київ, 2012 р. – 914 с.

35. Кузнецова Л. В. Алгоритм відбору пацієнтів для алергенспецифічної імунотерапії (АСІТ): методичні рекомендації (85.11/213.11) / Л. В. Кузнецова, О. П. Назаренко, В. М. Фролов [та ін.] – Київ, 2011. – 31 с.
36. Кузнецова Л.В. Імунологія //Національний підручник за загальною редакцією д.м.н., професора Л.В. Кузнецової, д.м.н., професора В.Д. Бабаджана, професора В.І.Літуса / Л.В. Кузнецова, В.Д. Бабаджан, В.І.Літус [та ін.] – ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2015. – 584 с.
37. Літус В.І. Система імунітету за умов мікромеркуріалізму та його корекції / В. І. Літус, Ю. Б. Чайковський. – Монографія. - Київ, ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 294 с.
38. Паттерсон Р. Аллергические болезни (диагностика и лечение) / Р. Паттерсон, Л. Грэмер, П. Гринберг. - М.: "Геотар", 2000. - 734 с.
39. Пособие по клинической иммунологии для практических врачей / В. Е. Казмирчук, Д. В. Мальцев. – Справочник врача «Иммунолог». - Серия «Бібліотека «Здоров'я України». - Киев, ООО «Доктор-Медиа», 2010. – 328 с.
40. Райкис Б. Н. Настоящее и будущее лечебных аллергенов /Б. Н. Райкис, А. Х Казиев. - М.: Триада-Х, 2001. - 246 с.
41. Руководство по лабораторным методам диагностики. Ред. Кишкун А.А. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 760 с.
42. Руководство по респираторной медицине. Мэскел Н., Миллар Э. ; пер. с англ. - под ред. С.Н. Авдеева. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 600 с.
43. Система цитокинов и болезни органов дыхания /Б. И. Гельцер, Е. В. Маркелова, Е. В. Просекова, Е. А. Кочеткова //Терапевтический архив. - 2012. - № 11. - С. 94 - 99.
44. Системні васкуліти / В.В. Чоп'як. – Львів: [ЛНМУ ім. Данила Галицького], 2014. – 319с.
46. Сучасні методи обстеження, техніка лікарських маніпуляцій та їх оцінка в клініці внутрішньої медицини / Н.І. Швець, Т.М. Бенца, О.А. Пастухова: навч. посіб. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2014. – 400 с.

47. Уманец Т. Р. Аллерген-специфическая иммунотерапия атопических заболеваний: прошлое, настоящее, будущее / Т. Р. Уманец, В. Ф. Лапшин //Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. - 2011. - Спеціальний випуск № 2. - С. 40 - 44.
48. Хаитов Р. М. Иммунотерапия /Р. М. Хаитов, Р. И. Атауллаханов //Руководство для врачей под редакцией Р. М. Хаитова и Р. И. Атауллаханова. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. – 672 с.: ил.
49. Чучалин А. Г. Хроническая обструктивная болезнь легких и сопутствующие заболевания / А. Г. Чучалин //Здоров'я України. – 2010. - № 2 (231). – С. 26 – 27.
50. Чучалин А. Г. // Пульмонология. Национальное руководство. Краткая версия - М. «Гэотар Медиа», 2014. - С. 135 – 162.
51. Эндокринные синдромы. Диагностика и лечение. Древаль А.В. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 416 с.
52. Яшина Л. А. ХОЗЛ и бронхиальная астма: как лечим и как надо лечить / Л. А. Яшина // Здоров'я України. - 2010. - № 11 – 12. - С. 10 –11.
53. Abbas, Abul K. Basic immunology: functions and disorders of the immune system / Abul K. Abbas, Andrew H. Lichtman. – 3rd ed. – 2011– 312 p.
54. Abbas, Abul K., author. Cellular and molecular immunology / Abul K. Abbas, Andrew H. Lichtman, Shiv Pillai ; illustrations by David L. Baker, Alexandra Baker. – Eighth edition. – 2015. – 535 p.
55. Fundamental immunology I editor, William E. Paul. 7th ed. – 2013. – 1283 p.

Голова предметної комісії
завідувач кафедри клінічної,
лабораторної імунології та алергології

В. І. Літус